

ТИББИЙ ТАЪЛИМ: ИСТИҚБОЛЛИ РЕЖАЛАР, РИВОЖЛАНТИРИШ ТАМОЙИЛЛАРИ, МАВЖУД МУАММОЛАР ВА ЕЧИМЛАР

Гадаев Абдигаффор Гадаевич, Абдурахимова Лола Анваровна, Ахмедов Халмурад Садуллаевич
Тошкент тиббиёт академияси, Ўзбекистон Республикаси, Тошкент ш.

МЕДИЦИНСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ПЕРСПЕКТИВЫ, ПРИНЦИПЫ РАЗВИТИЯ, СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

Гадаев Абдигаффор Гадаевич, Абдурахимова Лола Анваровна, Ахмедов Халмурад Садуллаевич
Ташкентская медицинская академия, Республика Узбекистон, г. Ташкент

MEDICAL EDUCATION: PERSPECTIVES, DEVELOPMENT PRINCIPLES, EXISTING PROBLEMS AND SOLUTIONS

Gadaev Abdigaffor Gadaevich, Abdurakhimova Lola Anvarovna, Akhmedov Khalmurad Sadullaevich
Tashkent Medical Academy, Republic of Uzbekistan, Tashkent

e-mail: ldzhalolova@inbox.ru

Резюме. Мазкур мақолада таълим жараёни хусусан тиббий таълимнинг ўзига хос томонлари ривожланишидаги истиқболли режалар, тиббиётда фаолият юритувчи юқори малакали мутахассисларни тайёрлашда долзарб бўлган йўналишлар, амалга ошириш лозим бўлган чора тadbирлар, соғлиқни сақлаш тизими ва таълим соҳасининг ўзаро интеграциясида муҳим бўлган жараёнлар, мавжуд муоммолар ва уларни ечими бўйича фикрлар акс эттирилган.

Калим сўзлар: тиббий таълим, таълим жараёни истиқболли режалар замонавий усуллар, технологиялар, халқаро ҳамкорлик.

Abstract: The article describes the educational process, in particular, the features of medical education, long-term development plans, current trends in the training of highly qualified medical specialists, measures to be taken, important processes of integration of healthcare and education, existing problems and their solutions.

Key words: medical education, perspective plans of the educational process, modern methods, technologies, international cooperation.

Долзарблиги. Тиббиёт соҳасида халқаро стандартлар асосида юқори малакали, креатив ва тизимли фикрлайдиган, мустақил қарор қабул қила оладиган кадрлар тайёрлаш, уларнинг интеллектуал қобилиятларини намоён этиши ва маънавий баркамол шахс сифатида шаклланиши учун зарур шарт-шароит яратиш ҳамда инсон капиталини меҳнат бозори талаблари асосида ривожлантириш устувор йўналишлардан бири бўлиб ҳисобланади.

Таълим жараёни иштрокчилари олдида илғор хорижий тажрибаларни ўрганиб, кадрлар буюртмачиси бўлган ташкилотларнинг таклифларини инобатга олган ҳолда тегишли таълим йўналишлари ва мутахассисликлар бўйича фан дастурларини такомиллаштирилган ҳолда қайта кўриб чиқиш ҳамда белгиланган тартибда тасдиқлаш вазифалари қўйилган. Лекин айрим

ҳолларда мазкур жараённинг самарали амалга оширишда кадр истеъмолчиларининг сусткашлиги ҳамда ишлаб чиқариш билан интеграция жараёнининг тўғри йўлга қўйилмаганлиги кузатилади. Ушбу вазифани ижобий ҳал қилишда соғлиқни сақлаш тизими бирламчи ва иккиламчи бўғинида фаолият юритаётган мутахассислани таълим жараёнига фаол жалб этиш ҳамда рағбатлантириш механизмларини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир.

Ўқув жараёнида бошқариш тизими самарадорлиги ва профессор-ўқитувчилар учун яратилган шароитлар, улар томонидан таълим беришда қўлланилаётган таълим-тарбия усуллариининг таъсирчанлигига холисона баҳо беришда ушбу жараёнга масъул бўлим ва бошқармалар томонидан тизимли ишлар амалга

оширилмоқда. Лекин аниқлангани камчиликларни бартараф этишда таълим жараёни сифатига бевосита таъсир қилувчи омиллар мониторинг жараёнидан айрим ҳолатларда чеккада қолмоқда. Мазкур жараёнда фанлар кесимида барча кафедралар ҳамда мавжуд лабораторияларда барча турдаги машғулотларни ўтказишда лозим бўлган тиббий жиҳозлар, асбоб ускуналарнинг етарлилиги, улардан мақсадли қўлланилиши, талабаларнинг мустақил таълим жараёнида фойдалана олишига алоҳида эътибор қаратмоқ лозим.

Ўзбекистон Республикасининг барча тиббиёт олийгоҳларида тиббий олий таълимни ривожлантириш борасида истиқболли қўшма таълим дастурларини ташкил этиш, ҳамкорликнинг янги шакллари ривожлантириш, хорижий профессор-ўқитувчилар ва ватандошларни жалб этиш ишлари кенг қўламда амалга оширилмоқда. Мазкур жараён талабаларни ривожланган давлатлар тиббиёти ва таълим жараёни билан танишиш, амалиёт ўташ ва стажировкаларни кенгайтиришга йўл очмоқда. Шу билан бирга масофавий, онлайн мулоқот имкониятларининг кенгайиши ҳам ўз навбатида

ҳалқаро ҳамкорликнинг ўзига хос ривожланишига туртки бўлмоқда.

Таълим жараёнида, хусусан тиббиёт соҳасида юқори малакали кадрлар тайёрлаш сифатини оширишда профессор ўқитувчиларнинг касбий билими, педагогик маҳорати ва илмий салоҳиятини мунтазам равишда кучайтириш, хорижий илмий-тадқиқот ҳамда олий таълим муассасаларида профессор-ўқитувчилар малакасини ошириш, стажировкаларини ташкил этиш жараёни ўзига хос талқинда амалга оширилмоқда. Аммо малака ошириб келган мутахассисларнинг асосан шифокорлик фаолиятида тажрибалари татбиқ қилинмоқда, педагогик ёндошувлар, интерфаол усуллар ва технологияларни қўллаш борасида эса мутахассисларнинг таълим жараёнига бевосита йўналтирилган малака оширишлари тўлиқ йўлга қўйилмаган. Сўнгги йилларда халқаро ҳамкорликни ривожлантириш борасида хорижий мутахассислар томонидан узлуксиз таълимнинг барча босқичларига доир янгиликлар, тамойиллар, амалга ошириладиган жараёнлар бўйича семинар тренинглар доимий равишда ўтказилиши таъминланмоқда.

Тиббий таълимнинг жаҳон миқёсидаги рақобатбардошлигини таъминлаш, соҳада соғлом рақобат муҳитини шакллантириш мақсадида маҳаллий рейтинг кўрсаткичлари ишлаб чиқилиб, олий таълим муассасалари ўртасида бир қатор кўрсаткичлар таҳлил қилинмоқда. Лекин мазкур йўналишда ўзига хос тўлиқ ҳал бўлмаган

муоммолар яъни замонавий ўқув бинолари, талабалар турар жойи, ахборот ресурс марказлари, виварий, экспериментал лаборатория, медиа-марказ, замонавий нашриёт ва IT – паркларнинг етишмаслиги мавжуддир. Бу ўз навбатида хорижий талабалар учун жозибадорлики кўрсаткичининг пасайишига сабаб бўлиши мумкин. Давлатимиз томонидан ушбу масалалар бўйича режали чора тадбирлар амалга оширилмоқда.

Таълим жараёнида назарий ва амалий билим интеграциясини таъминлаш, талабаларнинг амалий кўникмаларни автоматизм даражасида бажаришлари учун ўқув симуляцион марказлар ташкил этиш, мутахассислик кафедраларини замонавий манекен, “ақлли” бемор, робот симуляторлар ва бошқа зарур жиҳозлар билан таъминлаш тиббий таълимнинг жаҳон стандартларига мос равишда ривожланишига ижобий таъсир кўрсатади.

Симуляцион таълим жараёнининг жорий этилишида талабаларнинг нафақат назарий балки амалий билимларини мустақамлаш, амалий кўникмаларни автоматизм даражасида бажаришларига ҳамда шифокорлик фаолиятида асосий текширув усуллари, ташхислаш ва даволаш муолажаларини бемор ҳаётига хавф солмасдан бажаришларига имкон беради.

Талабаларни амалий машғулотларни ўзлаштиришини сифатли ташкил қилиш, назарий ва амалий билимларни ўзлаштириш самарадорлиги ошириш мақсадида фундаментал фанлар кафедраларини замонавий ўқув лаборатория жиҳозлари, электрон интерактив ўқитиш воситалари билан таъминлаш муҳим тадбирлардан бири бўлиб, мазкур жараёни узлуксизлигини таъминлашда иқтисодий таъминот механизмларини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир.

Тиббий таълим жараёнини илмий тадқиқот жараёнлари билан ўзаро интеграциясини таъминлашда ёш олимлар, педагоглар ва талабаларни илмий ишларини самарали ташкил қилиш, амалга ошириладиган илмий изланишларни бажаришга шароит яратиш мақсадида замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган Олий таълим муассасаларо илмий текшириш лабораториясини ташкил этиш муҳим вазибалардан биридир. Ҳозирда илмий тадқиқот жараёнларини сифатли амалга ошириш борасида марказлашган ёндошув муоммоси мавжуд бўлиб, амалга ошириладиган илмий ишларнинг сифати, давом эттириш борасидаги имкониятларнинг, бажариллиги лозим бўлган усулларнинг тадқиқотчиларнинг асосан ўз имкониятидан келиб чиққан ҳолда бажарилиши ва шу билан бирга олинган натижаларнинг амалиётга татбиқ этилишида кузатиладиган камчиликлар

марказлашган илмий текшириш лабораториясини ташкил этиш ва барча тадқиқотчиларнинг бажарган ишларига доир маълумотларни киритиш, ягона база яратиш кейинги илмий ишлар самарадорлигини оширишга ҳамда мониторинг, назорат жараёнини олиб боришга туртки бўлади. Юқоридагиларни инobatга олган ҳолда тиббиёт олий таълим муассасаларининг узоқ истиқболдаги мақсадли вазифалардан келиб чиқиб, тиббий таълим жараёнини ривожлантириш куйидаги устувор йўналишлар асосида амалга оширилиши лозим (1-жадвал). Юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини ошириш ва кадрлар буюртмачиларини жалб этиш бўйича куйидаги тадбирларни амалга ошириш мақсадга мувофиқдир:

–халқаро стандартлар ва миллий анъаналар уйғунлигида юқори малакали, замонавий билим ва кўникмаларга эга, мустақил фикрлайдиган, ватанпарвар, профессионал кадрларни тайёрловчи, етакчи таълим ва илм-фан муассасаси – фаолиятини жаҳон талабларига мос равишда йўлга қўйиш;

–олий маълумотли мутахассислар тайёрлашнинг мақсадли параметрларини Инвестиция дастурлари, ҳудудий ва тармоқ дастурлари, васийлик кенгашлари талаблари,

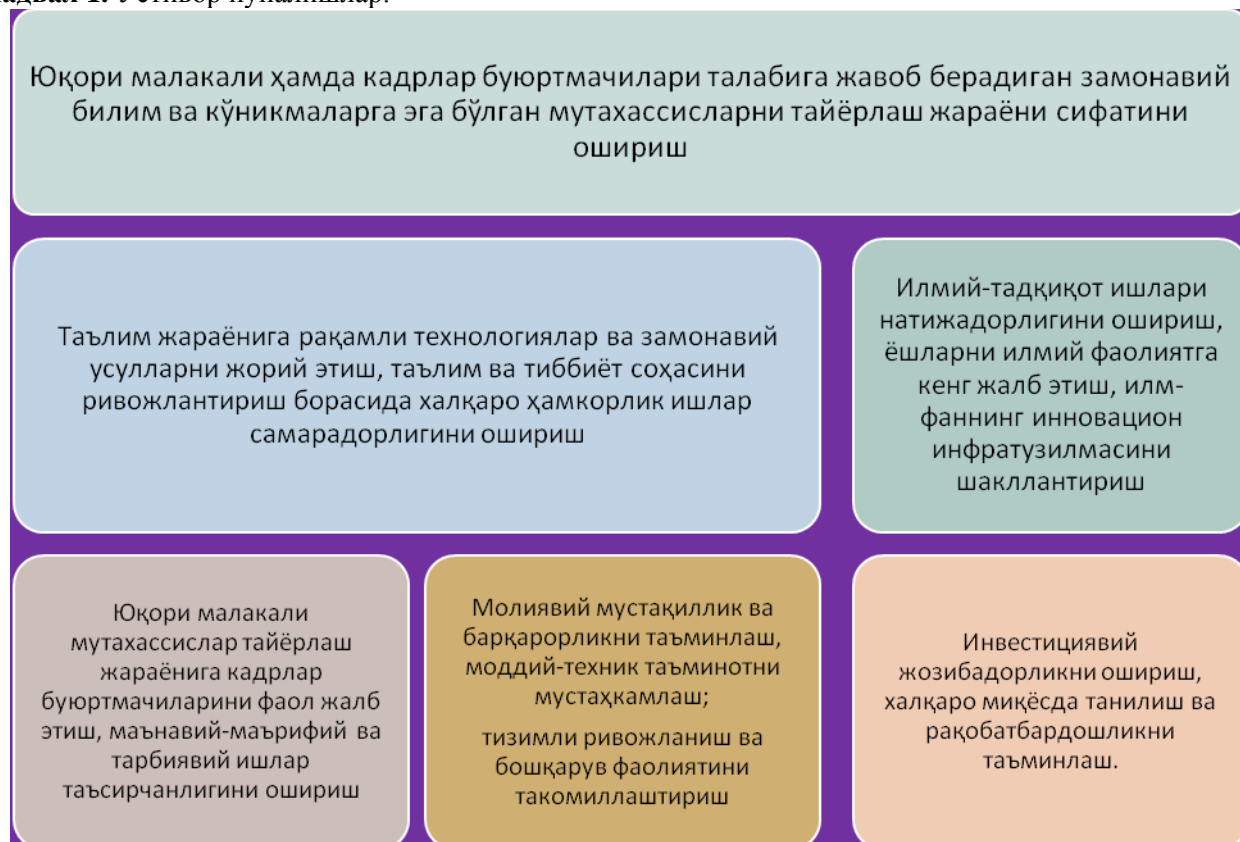
жаҳон миқёсидаги технологик ўзгаришларни инobatга олган ҳолда шакллантириш, таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларини кенгайштириш ҳамда амалиёт ўтказишга тўлиқ имкон берувчи клиникаларда зарур шарт шароитларни яратиш;

–жаҳон талабларига мос ёндошув асосида таълим жараёнини амалга ошириш мақсадида академик ва молиявий мустақилликка эришиш, ташкилий тузилмани таълим муассасасининг илмий кенгаш қарори билан тасдиқлаш, тузилмага ўзгартириш киритиш ҳуқуқини тадбиқ этиш;

–таълим муассасанинг қуввати, илмий салоҳияти ва бошқа асосий кўрсаткичларидан келиб чиққан ҳолда тўлов-контракт асосидаги қабул параметрларини мустақил белгилаш тизимини босқичма-босқич жорий этиш;

–«Халқаро экспертлар кенгаши»ни ташкил этиш ва таркибига хорижнинг тиббиёт соҳасидаги етакчи мутахассислари, халқаро экспертлар ҳамда йирик хорижий университетлар ва тиббиёт муассасаларида катта илмий ва амалий натижаларга эришган таниқли ватандошларни жалб этиш;

Жадвал 1. Устивор йўналишлар.

Жадвал 2. Таълим сифатига таъсир килувчи йўналишлар.

- замонавий ўқув ва илмий адабиётлар электрон базасини шакллантириш, кутубхонани халқаро илмий маълумотлар базасига улаш;
- янги ахборот – ресурслар марказини ташкил этиш, инновацион таълим воситалари билан таъминлаш, уларни фаолиятини рақамлаштириш;
- таълим жараёнида телемедицина ҳамда илғор педагогик технологияларни жорий этиш.

- талабаларда мустақил таълим олиш, танқидий ва ижодий фикрлаш, тизимли таҳлил қилиш, тадбиркорлик кўникмаларини шакллантириш;
- мустақил таълим соатлари улушини ошириш, ўқув жараёнида компетенцияларни кучайтиришга қаратилган методика ва технологияларни жорий этиш;
- ўқув жараёнини амалий кўникмаларни шакллантиришга йўналтириш, бу борада ўқув жараёнига халқаро таълим стандартларига асосланган илғор педагогик технологиялар, ўқув дастурлари ва ўқув-услубий материалларни кенг жорий этиш.

- талабалар билимини баҳолаш тизими технологияларини такомиллаштириб бориш ва ҳолисоналигини таъминлаш;
- илғор хорижий тажрибалар асосида олий таълим муассасаларига юқори малакали педагог кадрларни мақсадли тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини такомиллаштириб бориш;
- таълим йўналишлари ва мутахассисликлари бўйича хорижий тилларда ўқитиладиган мутахассислик фанлари салмоғини ошириб бориш.

– битирувчиларнинг меҳнат бозоридаги рақобатбардошлигини ошириш мақсадида таълим жараёнида ўқув-лабораториялар базасини модернизациялаш, ўқув режаси ва фан дастурларида соғлиқни сақлаш тизимидаги долзарб, ечимини топиши лозим бўлган билимларни акс эттириш, ўқув жараёнида назарий таълим ва амалиёт уйғунлигини таъминлаш;

– тиббий олий таълим соҳасида рақобат муҳитини кучайтириш, таълим йўналишларини кенгайтириш мақсадида таълим йўналишларини, кадрлар танқислиги кузатилаётган соҳалар бўйича магистратура, клиник ординатура, интернатура мутахассисликларини ҳамда тиббиёт ходимларини дипломдан кейинги малакасини ошириш факультетини босқичма босқич очиш;

– олий таълим муассасалари, қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсларида ўқув-педагогик ва илмий фаолият юритиш учун хорижлик юқори малакали профессор-ўқитувчилар ва мутахассислар, таълим ва илм-фан соҳасида фаолият юритиб, салмоқли ютуқларга эришган, юрт ривожига ҳисса қўшиш истагида бўлган хориждаги ватандошларни жалб этиш, бу борада уларга академик ва инфратузилмага оид қулайликлар яратиб бериш.

Шу билан бирга бир қатор йўналишлардаги амалга оширилиши лозим бўлган ишлар ўқув жараёни сифатининг ҳамда халқаро рейтинг кўрсаткичларининг ошишига бевосита таъсир кўрсатади (2-жадвал).

Илм-фан, техника, ишлаб чиқариш ва технологиянинг жадал ривожланиши жамият ҳаётининг барча соҳаларида тараққиётининг янги истиқболларини очиб берди. Инсониятнинг давлат ва жамият қурилишига доир асрий тажрибалари ижтимоий муносабатларни янгича ёндашувлар асосида тартибга солиш борасидаги илғор ёндашувларнинг қарор топтирилишига олиб келди.

Шу билан бирга, илм-фан, техника, ишлаб чиқариш ва технологиянинг ривожланиши таълим тизимида ҳам туб ўзгаришлар содир бўлишига олиб келади. Таълим тизимининг модернизацияси давлат ва жамият малакали кадрларга, шахснинг эса сифатли таълим олишга бўлган эҳтиёжларидан келиб чиққан ҳолда рўй беради. Таълим амалиётида педагогик технологияларнинг қўлланилиши таълим тизими модернизациясининг таркибий элементи ҳисобланади. Замонавий шароитда таълим-тарбия жараёнларини технологиялаштириш кам куч ва вақт сарфлаган ҳолда кутилаётган натижани қўлга киритишга имкон беради, ўқитиш сифатини яхшилаб, самарадорлигини оширади.

Биобарин, ҳар бир давлат ва жамият равнақи ёш авлоднинг камолоти, интилиши, шижоати билан узвий боғлиқ. Шу маънода, юртимизда давлат бюджетидан ижтимоий соҳага, жумладан, таълим тизими ислохотларига йўналтирилаётган сармоялар мунтазам ошиб бораётгани, таълим соҳасидаги қонунлар ва

давлат дастурлари доирасида юқори малакали кадрлар тайёрлаш, илм-фан ва ишлаб чиқаришнинг самарали интеграциялашувини таъминлаш, ёшларни миллий ва умуминсоний кадриятлар руҳида тарбиялашдек долзарб вазифалар муваффақиятли бажарилаётгани алоҳида эътирофга моликдир.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 16 февралдаги “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 25-сонли Қарори. //Ж.: Ўзбекистон Республикаси Хукуматининг Қарорлари тўплами. - Тошкент, - 2006. - № 2. - Б. 2-4.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 20 майдаги “Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-1533-сон Қарори.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги ПФ-4732-сонли «Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7-февралдаги “Ўзбекистан Республикасини янада ривожлантириш бўйича Хдракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармони.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 27 июлдаги “Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишда икгисодиёт соҳалари ва тармоқларининг иштирокини янада кенгайтириш чора -тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ - 3151 сонли Қарори.
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20-апрелдаги “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2909-сон Қарори.

7. Бегимкулов У.Ш. Педагогик таълим жараёнларини ахборотлаштиришни ташкил этиш ва бошқариш назарияси ва амалиёти. //Пед. фан. док. дисс. -Т.:2007.-305 б.
8. Йўлдошев Ж.Ғ., Усмонов С. Илғор педагогик технологиялар. – Т.: Ўқитувчи, 2004. 3. Рўзиева Д., Усмонбоева М., Ҳоликова З. Интерфаол методлар: моҳияти ва қўлланилиши / Мет.қўлл. – Т.: Низомий номли ДТПУ, 2013. – 115 б.
9. Инновацион таълим технологиялари / Муслимов Н.А., Усмонбоева М.Ҳ., Сайфуров Д.М., Тўраев А.Б. – Т.: “Сано стандарт” нашриёти, 2015. – 150 б.
10. Толипов Ў., Усмонбоева М. Педагогик технологияларнинг тадбикий асослари – Т.: 2006. – 260 б.
12. Шодмонова Ш. Олий ўқув юрти талабаларида мустақиллик тафаккурини шакллантириш ва ривожлантириш (Касб таълими йуналиши мисолида) Пед. фан. док. дисс. - Тошкент. -2010. - 340 б.
13. Халиков А.А. Some Aspekts of improving Professional Skill of Pedagogikal Staff. //Eastern European Scientific Journal. AURIS Kommunikations- und Verlagsgesellschaft mbH D usseldorf- Germany. Ausgabe 1.-2017. - P. 183- 187.

МЕДИЦИНСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ПЕРСПЕКТИВЫ, ПРИНЦИПЫ РАЗВИТИЯ, СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

Гадаев А.Г., Абдурахимова Л.А., Ахмедов Х.С.

Резюме. В статье описывается образовательный процесс, в частности, особенности медицинского образования, перспективные планы развития, современные тенденции в подготовке высококвалифицированных медицинских специалистов, меры, которые необходимо предпринять, важные процессы интеграции здравоохранения и образования, существующие проблемы и их решения.

Ключевые слова: медицинское образование, перспективные планы учебного процесса, современные методы, технологии, международное сотрудничество.